

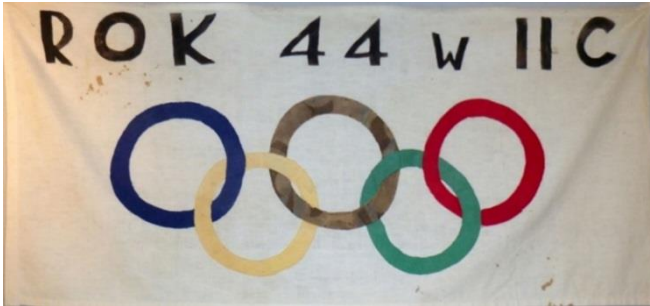
„Rok olimpijski 1944 w Oflagu II C Woldenberg”

Wkrótce rozpoczyna się XXXII Igrzyska Olimpijskie w Tokio, przewidziane pierwotnie na miniony 2020 rok, a przesunięte z powodu pandemii. Nie jest to pierwszy taki przypadek w historii. Wielkie wojny XX wieku zakłóciły normalne życie całego świata, w tym organizację igrzysk olimpijskich w 1916, 1940 i 1944 r., które miały się odbyć w Berlinie, Helsinkach i Londynie. W czasie II wojny światowej miały jednak miejsce zawody w obozach jenieckich Wehrmachtu, określane jako „jenieckie igrzyska olimpijskie”, „igrzyska za drutami”, „olimpiady, których nie było”: w 1940 r. w Oflagu II B Arnswalde oraz w Stalagu XIII A Nürnberg/Langwasser, a w 1944 r. – w Oflagu II C Woldenberg, Oflagu II D Gross Born, Oflagu VII A Murnau oraz w Stalagu XIII C Hammelburg/Mainfranken. Nie były uznane przez Międzynarodowy Komitet Olimpijski, ale są zapisane w historii sportu i życia jenieckiego jako przejaw walki z okropieństwami wojny o normalność. Przypomnienie największych zawodów obozowych w Oflagu II C Woldenberg wypada poprzedzić krótką historią igrzysk.

Pierwsze igrzyska olimpijskie w starożytnej Grecji odbyły się w 776 r. p.n.e., a ostatnie 291.– w 385 r.n.e.; po 1160 latach nastąpił ich kres. Minęło 1500 lat. Pierwsze nowożytne igrzyska olimpijskie odbyły się w 1896 r. w Atenach, z inicjatywy Francuza Pierre’a barona de Coubertin. Dopiero po odzyskaniu niepodległości Polacy uczestniczyli w zawodach w Paryżu (1924), Amsterdamie (1928), Los Angeles (1932), Berlinie (1936), do wybuchu II w. św. zdobywając łącznie dwadzieścia medali, w tym trzy złote, sześć srebrnych i jedenaście brązowych. W gronie olimpijczyków byli wojskowi, zawodowi i rezerwiści, z których wielu dostało się do niewoli niemieckiej po przegranej wojnie obronnej 1939 r. W Oflagu II C Woldenberg przebywało dziesięciu olimpijczyków: Tadeusz Adamowski – hokeista, Franciszek Kawa – narciarz (obaj z St. Moritz, 1928), Adam Kowalski, Witalis Ludwiczak – hokeiści z Lake Placid (1932), Klemens Langowski – żeglarz z Berlina (1936), Kazimierz Laskowski – szermierz, brązowy medalista z Amsterdamu (1928), Stanisław Sośnicki – lekkoatleta z Paryża (1924), Kazimierz Szempliński – szermierz z Berlina (1936), Janusz Ślęzak – wioślarz, srebrny i brązowy medalista z Los Angeles (1932), Wojciech Trojanowski – lekkoatleta z Amsterdamu (1928).

Pomysł zorganizowania igrzysk olimpijskich w 1944 r. w Oflagu II C Woldenberg pojawił się w 1943 r., a jego realizacja napotkała szereg trudności różnej natury. Uzyskanie zgody niemieckich władz obozowych wymagało rezygnacji z dwóch konkurencji lekkoatletycznych: rzutu oszczepem i skoku o tyczce, a także z wszelkich manifestacji politycznych. Po uwagach Koła WF, przyjęto kompromisową nazwę „Rok Olimpijski 1944 w Oflagu II C Woldenberg”. Został powołany Komitet Igrzysk Roku 1944 w składzie: gen. brygady Jan Chmurowicz (oficer najwyższy rangą jako protektor zawodów), płk Waław Młodzianowski (najstarszy obozu – członek honorowy) oraz 13 przedstawicieli Związku Wojskowych Klubów Sportowych: prezes płk Stefan Kaczmarczyk, wiceprezes ds. sportowych ppor. Antoni Grzesik (główny kierownik igrzysk obozowych), wiceprezes ds. administracyjnych kpt. Artur Kasprzyk (kierownik techniczny), por. Kazimierz Piechowicz (sekretarz), kpt. Stanisław Czeluściński (szef Wydziału Gier i Dyscypliny Piłki Nożnej), por. Edmund Pyszczyński (szef WGiD Piłki Ręcznej), por. Konstanty Zborowski (szef WGiD Boks), chor. Jerzy Dawidziński (szef WGiD Lekkiej Atletyki), por. Wojciech Trojanowski (referent propagandowy), ppor. Jan Herchold (lekarz sportowy), por. Kazimierz Stojewski (skarbnik), por. Józef Tokarczuk (gospodarz) i mjr Mieczysław Piekło (członek). Niezbędna była też współpraca Kolegium Sędziów Sportowych: por. Jana Bednarskiego (sędzia główny), kpt. Alfreda Kossobudzkiego, por. Stanisława Jaczynowskiego,

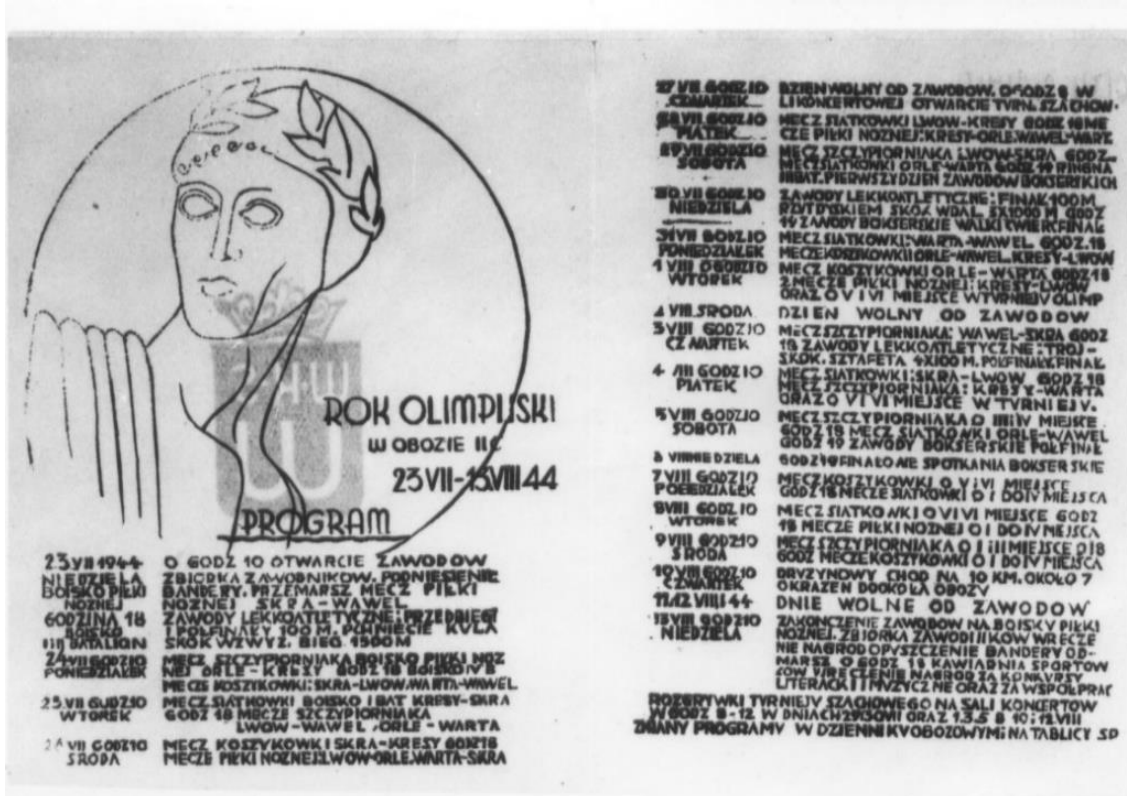
por. Zygmunta Ziembę. Do organizacji zawodów przyłączył się też Zarząd Koła Szachowego w składzie: kpt. Marian Gzylewski, ppor. Antoni Jurkiewicz, ppor. Sławomir Pietrusiński. Opiekę medyczną sprawowało trzech lekarzy dr mjr. Adam Molka, dr por. Jan Szubzda, dr por. Jan Herchold oraz pięciu sanitariuszy.

Flaga olimpijska w Oflagu IIC Woldenberg, 1944. /MSiŹ Warszawa/

Największa olimpiada obozowa odbyła się w Oflagu II C Woldenberg od 23 lipca do 13 sierpnia 1944 r., w terminie zaplanowanych XIII Igrzysk Olimpijskich w Londynie. Stroje dla kilkuset zawodników startujących w kilkunastu konkurencjach (lekkoatletycznych, piłkarskich i in.) dostarczył Czerwony Krzyż z Genewy.

Flagę olimpijską uszyto z prześcieradła i kolorowych szalików. Zachowały się dokumenty: „Zarządzenie organizacyjne Roku Olimpijskiego 1944 Obozu II C” oraz program zawodów.

Program Igrzysk Olimpijskich w Oflagu II C Woldenberg, 1944 r. . (MSiŹ w Warszawie)

Inauguracja miała miejsce 23 lipca o godzinie 10, obejmowała oficjalne wystąpienia, wciągnięcie flagi olimpijskiej na maszt, zapalenie znicza w wojskowej menażce, odegranie fanfar, defiladę wszystkich uczestników zawodów przed gen. Janem Chmurowiczem i płk. Wacławem Młodzianowskim. Zmagania sportowe rozpoczęły się od meczu piłki nożnej między WKS „Skra” a WKS „Wawel”.

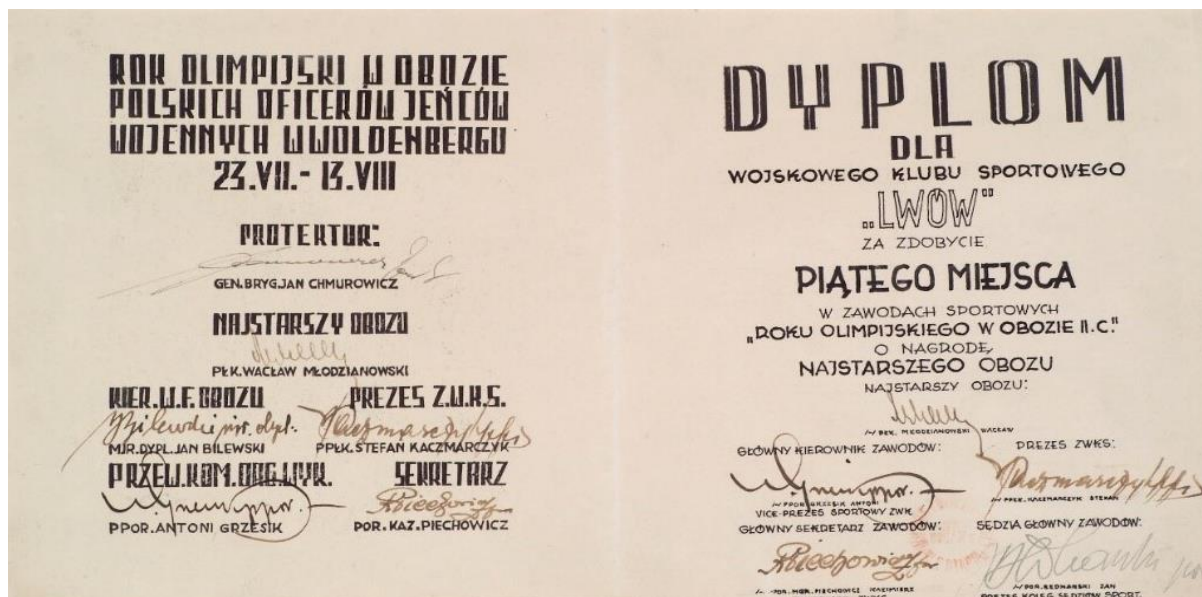
Rywalizacja odbywała się między polskimi jeńcami zrzeszonymi w sześciu Wojskowych Klubach Sportowych: „Orle”, „Kresy”, „Lwów”, „Warta”, „Wawel”, „Skra”. W programie zawodów było 16 dyscyplin: cztery zespołowe gry piłkarskie (piłka nożna, piłka ręczna, koszykówka, siatkówka), szachy, boks, a z konkurencji lekkoatletycznych – biegi (sprint na 100

m i bieg długodystansowy na 1500 m, sztafety 4 × 100 m i 3 × 1000 m), skoki w dal, wżwż, trójskok, pchnięcie kulą, rzut dyskiem, a także drużynowy chód na 10 km, tj. 7 okrążeń obozu, zwany marszem patrolowym (każdy z maszerujących pokonywał 3 × 450 m). W zawodach olimpiady obozowej wzięło udział 466 osób, połowę zawodników stanowili lekkoatleci. Nie znamy dokładnie przebiegu zawodów i wyników rywalizacji, choć dysponujemy spisanyimi relacjami byłych jeńców – uczestników olimpiady obozowej, dyplomami, a także fotografiami, ukazującymi zawodników i licznie zgromadzonych kibiców.

Mecz bokserski, Rok Olimpijski w Oflagu II C Woldenberg, 1944 r. (MSiT w Warszawie)

Biorąc pod uwagę pięcioletni pobyt w niewoli, trzeba uznać wyniki za dobre, porównywalne z osiągnięciami sportowymi w tamtych latach, a poziom zawodów za wyrównany. Bieg na 100 metrów wygrał ppor. Antoni Sprężyk-Widawski z czasem 11,5 sek., a bieg na 1000 metrów – pchor. Walery Jasiński z wynikiem 4,42,8 min. W pchnięciu kulą zwyciężył starszy mat Rabczyński – 12,71 m, w rzucie dyskiem por. Stanisław Źochowski – 39,37 m. Zwycięskie drużyny, zawodnicy oraz organizatorzy otrzymali dyplomy i nagrody.

Dyplom dla WKS „Lwów” za zajęcie piątego miejsca w zawodach sportowych Roku Olimpijskiego w Oflagu II C Woldenberg, 1944 r. (MSiT w Warszawie)

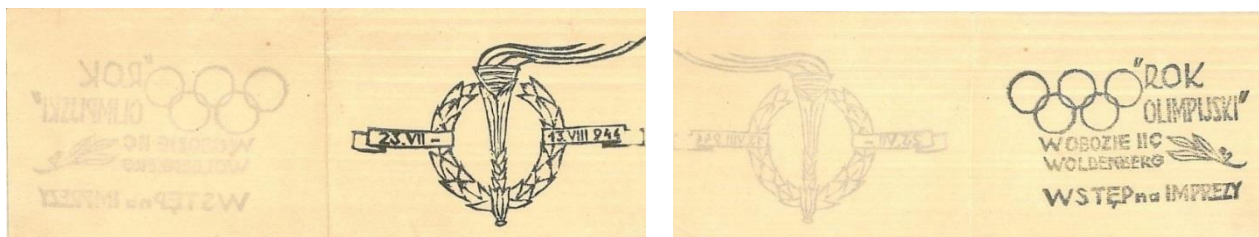

Wręczono też nagrody w konkursach artystycznych: por. Marianowi Frankiewiczowi za hejnał olimpijski, por. por. Jerzemu Staniszkisowi i Jerzemu Hryniewieckiemu za plakat sportowy, a por. Edmundowi Czarneckiemu za znaczek pocztowy, przedstawiający biegacza na mecie (wydano go w 20 tysiącach egzemplarzy).

Na konkurs literacki 36 autorów przysłało 48 wierszy, których oceny dokonało jury pod przewodnictwem literatów, ppor. Stefana Flukowskiego i ppor. Andrzeja Siły-Nowickiego. Pierwszą nagrodę zdobył wiersz *Modlitwa olimpijska* ppor. Jana Knothego (a kolejny wiersz tego autora, *Opowieść o łuczniku arcychanowym*, zdobył wyróżnienie), drugą – *Pieśń o trampie* ppor. Edwarda Fiszera (autora najbardziej znanej piosenki Oflagu II C pt. *Ania*), trzecią – *Łuczniczka* ppor. Władysława Mielczarka i *Stadion w słońcu* Ludwika Natansona. Dużym zainteresowaniem i uznaniem cieszyły się także przedsięwzięcia oświatowe – pogadanki o tematyce sportowej, prowadzone przez prawdziwych olimpijczyków: ppor. Wojciecha Trojanowskiego, ppor. Witalisa Ludwiczaka, por. Franciszka Kawę.

Nie odbyło się uroczyste zakończenie igrzysk w kawiarni ze względu na trwające Powstanie Warszawskie.

W archiwum rodzinnym jest bilet na zawody Roku Olimpijskiego w Oflagu II C Woldenberg, należący do mojego Dziadka, kpt. Konrada Majcherskiego, jeńca wojennego Oflagu II C Woldenberg w latach 1942–1945, oglądającego te zmagania sportowe.

Bilet na igrzyska olimpijskie w Oflagu II C Woldenberg, 1944 r. (archiwum prywatne A. Matuchniak-Mystkowskiej)

Igrzyska olimpijskie w obozach jenieckich w XX w. pozwalają wierzyć w trwałość idei szlachetnej rywalizacji sportowej, a także dostrzec pojawianie się nowych dyscyplin, podobnie jak to miało miejsce w starożytnej Grecji.

Opracowanie na podstawie książki Anny Matuchniak-Mystkowskiej „Sport jeniecki w Oflagach II B Arnswalde, II C Woldenberg, II D Gross Born. Analiza socjologiczna”, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź, 2021.

Prof. Anna Matuchniak-Mystkowska,
18 lipca 2021 r.